

lyet más is jól megcsinálhatja, de viszont sohase bízson olyan munkát másra, amelyet ő maga jobban elvégezhet. Kísérje figyelemmel a neveléstudomány haladását, művelje a kultúra minden területét, ne elégedjék meg az iskolai tantárgyak anyagával, hatoljon mélyebbre, de *legyen igaz magyar ember és építse fel lelkében hivatásának megtántoríthatatlan alapját*, melyen hivatása, életfelfogása felépül és amely életének és munkásságának szilárd alapköve, minden gondolatának és cselekvésének középpontja legyen.

Ugyanezt mondhatnánk a *tanár*ra vonatkozólag is, természetesen a felügyeletre vonatkozók nélkül. A *nemzetnevelés eszméjében keresse az életcélt*, munkájához az erőt, pályájának szélesedését, küzdelmeinek egyensúlyát s a végső tökéletesedést. Élete örökös példaadás legyen, hogy tanári hivatása reá nézve ne foglalkozást, hanem *állapotot* jelentessen:

Igy telik meg élettel a most kiadott új polgári iskolai Rendtartás.
Vicsay Lajos.

A magyar falunevelés mai feladatai.

Ma, amikor a magyar falu kérdése a magyarság sorskérdésévé nőtt, a magyar nevelők is fokozott érdeklődéssel tekintenek a falu felé. Sőt, a hivatásos nevelők és a különböző nevelői szervek munkájához, amelynek eredménye a vármegyei népművelési előadások és azok látogatói számának és minőségének emelkedésében szemlélhető, talán a legvilágosabban, egyre szorosabban kapcsolódnak a nem hivatásos nevelők, mint pld. a magyar írók, sőt sok esetben épen a különböző közigazgatási szervek igen jószándékú falunevelő törekvései is, amint ezt az elmúlt hónapokban hirtelen szaporodásnak indult népfőiskolai tanfolyamok, valamint az ezek állandósítására, magyar földön meggyökereztetésére irányuló megmozdulások igazolják. A mezőgazdasági szakoktatással, továbbá a falusi iskolák folyamatban levő átrendezésével kapcsolatos nevelői szándékokról, mint amelyek a jelenlegi magyar falunevelői törekvésekhez az alapot képezik, szintén nem szabad elfeledkeznünk. Ezek, az említettekkel és nem említettekkel együtt, valamennyien azt bizonyítják, hogy a falusi felnőtt és falusi gyermeknevelés egyformán különös gondja ma a magyar nevelésnek.

Am épen azért, mert a falu és népe a szociális és egyéb vonatkozások mellett nevelői vonatkozásban is az érdeklődés homlokterébe került és mert ennek az érdeklődésnek messzeható következményei lesznek a magyar falu jövőjére, és ebben a nagyobb százalékában még mindig falun élő magyarság életére is, eljött az ideje annak, hogy mielőtt a magyar falunevelés ügye *egyetemes* rendezést nyerne és a jelek szerint előbb-utóbb elkerülhetetlen egységes irányítást elérné, tisztán lássunk egy olyan kérdésben, amelynek helyes ismerete és megfelelő megoldása nélkül a ma még szertefolyó erők nemcsak hogy egységbe nem foglalhatóak, hanem egyszersmindenkorra vakvágányra tolhatják a magyar falunevelés ügyét.

A kérdés, amiről szó van és amit a magyar falunevelés jelen helyzetét és jövő kilátásait nézve a nevelés legfontosabb és ezért a legsürgősebben megoldandó kérdésének kell elfogadnunk, a *falunevelés fogalmának kérdése*, vagyis eldöntése annak, hogy mit értünk falunevelés alatt.

Bármilyen egyszerűnek látszik ez a kérdés, megoldása korántsem az. Ha az volna, akkor már régen ezen a megoldáson nyugodnánk: a falunevelés rendje hazánkban is, másutt is. De éppen ezért, mert a felvetett kérdés nem egyszerű s mivel a rá adott válasz a mi esetünkben nemzetünk többségének a nevelését meghatározza, továbbá, mert a felületnél mélyebben fekvő rétegek feltárását követeli, nehéz benne határozott állásfoglaláshoz jutni.

Mi, akiknek célja ez alkalommal csak a legsürgősebb tennivalókra való rámutatás és nem megoldások adása, nem vállalkozhatunk arra, hogy a falunevelés fogalmát ezen a helyen meghatározzuk.*) Elegendő, ha rámutatunk arra a két határra, amelyek között egy ilyen meghatározásnak látásuk szerint mozogni lehet. Közülök az egyik abban foglalható össze, hogy a falunevelés egyetemesen, tehát nemcsak a falun, érvényes nevelési céloknak és eljárásoknak a magyar falura alkalmazása, illetve a magyar falun megvalósítása. A másik szerint pedig a falunevelés sajátos törvényekkel dolgozó, tehát másutt, mint a falun nem lehetséges nevelői eljárás, amelyet a magyar falunevelőnek az egyetemes nevelői célok mellett, vagy azokon belül a maga sajátosságában, azaz egyetlenségében, páratlanságában vállalnia kell és amire, mint páratlan, azaz csak falun megoldható feladatra, annak kitejezetten metafizikai hátterét állandóan szemelőtt tartva, tervszerű munkával készülnie kell. Hogy a felmutatott két határ között, amelyek nem feltétlenül két végletet, hanem inkább két lehetőséget jelentenek oly módon, hogy több lehetőség nincs is, hol foglal helyet a magyar falunevelés fogalmának meghatározása, attól függ a magyar falunevelés, sőt látásunk szerint, akik a magyar falu kérdését kezdetől fogva lényegében nem szociális, gazdasági stb., hanem kultúra-kérdésnek, azaz nevelői kérdésnek fogjuk fel, a magyar falu sorsa. Dönteni tehát, a döntés sorsformáló karaktere miatt, valóban nem könnyű.

Nem is lehet másképen, csak úgy, ha a falunevelés fogalma kérdésének felvetésén túl, de folyton erre az egyetlen kérdésre vonatkozva, minden irányban problémánkká tesszük a magyar falunevelés kérdését. Távol van tőlünk az az állítás, hogy magyar nevelőinknek s főleg népnevelőinknek nem voltak eddig olyan problémái, amelyek a falunevelés ügyét bizonyos vonatkozásban ne érintették volna. Különösen gazdag folyóiratirodalmunk a tanúság a mellett, hogy a dániai népfőiskolák egész korai ismertetésétől és évtizedekkel ezelőtti propagálásától kezdve a tanyai népművelésen át a falusi iskola kérdéséig nincs olyan terület, amelyet kiváló szakíróink fel nem dolgoztak már, de viszont a kérdést a maga egyetemességében, a részeken túlmenően, kevesen tették problémává úgy, hogy abból a falunevelés egészére vonatkozóan is döntő fontosságú következmények folytak volna. Ehhez t. i. az szükséges, hogy

*) Ide vonatkozó kísérletként lásd szerzőnek *A falunevelés szellemi alapjai* c. munkáját, Sárospatak, 1938.

a fafu lényegének kutatásán kezdve a falukultúrán át keressük a falusi embernek a nem falusi emberhez, továbbá egyiknek is, másiknak is, valamint kettejüknek együtt a nemzethez való viszonyát. Lássuk a speciális és ad hoc szükségeken túl azt az egységet is, amelybe a falunevelés, akár az egyik, akár a másik határául említett lehetőség mellett döntünk, elhelyezhető; röviden: világosan álljon előttünk a falunevelés helye az állampolgári és egyháztagsági nevelésen túl a nemzetnevelés egészében. Véleményünk szerint egy ilyen követelmény felállításával nem megyünk nagyon messzire. Sőt nyugodtan beszélhetnénk ennél távolabbi kitekintés szükségességéről is. Nyilvánvaló ugyanis, hogy egy kérdés megoldását mindig előbb az értelmet adó egyetemeshez és csak azután a részekhez való viszonya látása segít feltisztítani bennünk.

Csak ha így lett problémává a magyar falunevelés kérdése s mint probléma elismertetik legalább olyan fontosnak a nevelők között, mint amennyire fontos a mai magyar életben a magyar falu kérdése, ha tehát nemcsak a falunak, hanem a falunevelésnek is meglesznek a „kutatói” vagy vizsgálói, esetleg „perei” is, vagyis ha egy, a falu körül folyó vitához hasonló indul a falunevelés problémájáról is, akkor születik meg az a lehetőség, amelyben a falunevelés fogalmának tisztázását célzó törekvések a magyar falunevelés igazán mai és igazán legszükségesebb tennivalóinak vállalásához vezetnek.

Közülök az első *a magyar falunevelés multjára vonatkozó adatok összeállítása*. Itt ugyan felvetődhet az a kérdés, hogy lehet-e multja egy nevelésnek, amelynél még ma is azt tartjuk a legfontosabbnak, hogy a fogalmával tisztába legyünk. Nos, ha falunevelésről, mint egységről a magyar nevelői multban nem is beszélhetünk, annál többet jegyezhetünk fel azokról a törekvésekről, amelyek valamilyen formában ezt szolgálták. A Tessedik Sámuelnek munkája arra figyelmeztet és ebben a látásunkban a XIX. század első évtizedeinek a szemlélése Berzeviczy Gergellyel az élen csak erősít, hogy nem lenne hiábavaló egy ilyen kutatás és ha egyéb nem, az kiderülne, hogy hol, kinek a hibájából, vagy minek a következményeképpen süllyedt annyira el a falunevelés kérdése, amennyire azt ma, dacára a fent említetteknek, elsüllyedtnék kell látunk. Annak, aki a falunevelés fogalmának meghatározásánál az egyik vagy másik lehetőség mellett dönt, az egyetemes követelte parancsot első helyre téve sem szabad figyelmen kívül hagynia a magyar falunevelésnek ezt a ma jobbára ismeretlen multját. Sőt fel kell azt dolgoznia még azon az áron is, ha ez a munkája a magyar nevelés történetének a teljes átírásához vezetne.

A magyar faluneveléstörténeti adatok összegyűjtésével egyenlő fontosságúként bontakozik ki az egyszer a gyökerén át problémává lett falunevelés kérdesei közül a *falunevelésinek nevezhető szakirodalom bibliográfiájának összeállítása*. Ez a munka azután, hogy a nevelési irodalomnak értékes bibliográfiáját már bírjuk, nem volna tulságosan nehéz. Megnehezíti az, hogy ebben a bibliográfiában helyet kellene foglalnia a szorosabb értelemben vett nevelői szakirodalmon kívül a régebbi és mai faluirodalomnak is, el egészen a falunak a nemzet egészében elfoglalt helyét, multbeli és jelenbeli helyzetét megvilágító, a kü-

lőnböző korok faluszemléletét és faluértékelését visszatükröző faluregényekig. Ez utóbbi anyagra azért van szükség, mert a magyar életnek egyik ismert sajátossága szerint a multban és a jelenben is az írók voltak azok, akik látásán át egy-egy kérdés egyetemes magyar kérdéssé lett és a szakirodalom sok esetben csak előkészítője, mégtöbbször csak kísérője, mintegy szakvetülete annak, amit nemzetünk egy-egy látója rendszerint művészi formában propogált.

Az elkészítendő bibliográfia, amelyhez függetlenül a külföld fontosabb rokonirodalmát is csatolni kellene, a mult rajza mellett a *jelen rajzát*, a magyar falunevelésnek ezt a harmadik gondját is megoldáshoz segítené. Ennek szükségességét a sok ok közül csak eggyel magyaráz-zuk. Nyilvánvaló pld., hogy csak így kapunk áttekintést azokról a megmozdulásokról, amelyek ma, vagy azzal az igénnyel lépnek fel, hogy a falunevelés tartalmát kitöltsék, vagy ha ezt nem tennék, akkor a magyar nevelőknek kell őket a maguk megfelelő terébe, a nevelési térbe elhelyezni s ezáltal az egymástól különböző irányból indult és egymástól ma is független munkákat egy egységbe foglalni. A népfőiskola, a paraszttelhetségek kiválasztásának és a falu számára megtartásának kérdése, a parasztagimnáziumok, tanyai internátusok, a falusi és városi oktatás párhuzamosításának ügye fel egész az egyetemig, hogy a ma napirenden forgók közül csak a legérdekesebbeket és kizárólag nevelő természetűeket említsem, mind ide tartoznak, de itt kellene foglalkozni a falunevelés és szakoktatás egymáshoz való viszonyának, valamint a falunevelők képzésének egyre inkább előtérbe nyomuló problémájával is. Meggyőződésünk, hogy csak egyszer kell ennek a szemlének megtörténnie egységes, azaz jelen esetben nevelői szempontból és a falunevelésnek bámulatatos lehetőségei, színei és sokoldalúsága lesznek nyilvánvalóvá. Ezek egyfelől erősítőleg hatnának vissza nemcsak a falunevelés páratlanságát látók, hanem a csupán annak fontosságát elismerők táborára is, másfelől követelően sürgetővé tennék a falunevelés jövője ügyének rendezését.

Mert a magyar falunevelés jövője felé, azaz ahhoz, hogy a falunevelést szerves egységként a magyar nevelés egészébe beépítsük, határait, lehetőségeit pontosan kimérjük, anyagát és intézményeit egy közös gyökérből szétágasztassuk, valamint hogy a magyar falunevelésnek a magyar nevelésügyön belül önálló szervezetét megvalósíthassuk, azaz mindahhoz, ami együtt a falunevelés jövőjének összefoglalóbb problémáit alkotja, az út a jelen említett három feladatának a megvalósításán át vezet. Csak a mult lelkiismeretes kutatása, a jelen egységes szempontból történő átfogó rajza és a minden vonatkozásban tekintetbe jöhető irodalom hangyaszorgalmú feltárása azok az alapok, amelyeknek legalább részleteikben való elkészítéséhez (pld. a bibliográfiai munkában a jelen faluirodalma pedagógiai vonatkozásainak nyilvántartásához, a faluneveléstörténetben legalább egyetlen egy kiemelkedőbb személyiség kizárólag pedagógiai szempontok érvényesítésével készült életrajzához s ugyanígy a jelen kérdései közül csak egy olyannak, mint a népfőiskolák kérdésének feldolgozásához stb.) hozzá kell fogni azonnal, ha a magyar falunevelés jövőjét a magyar nemzetnevelés egészéhez méltó fundamentumokra akarjuk alapozni.

Ehhez azonban az kell, hogy tisztelettel adózva korunk írói és politikusai faluemelő törekvéseinek, közülünk nevelők közül is minél szélesebb rétegeket megragadjon a falunevelés problémája, ami viszont csak akkor lesz állandó lendületben tartó erővé és ezzel azt hangsúlyozzuk még egyszer, amivel mondanivalóinkat elindítottuk, ha a gyökérvkérdésen, a falunevelés fogalmának kérdésén keresztül születik meg bennünk.

Újszászy Kálmán.

Humanizmus és nacionalizmus.

Neveléstügyünknek sokat hangoztatott alapkövetelménye az iskola és az élet belső kapcsolata. A „non scholae sed vitae“ elv praktikus megvalósíthatása a nemzeti tárgyaknál (anyanyelv, történelem, földrajz), a modern nyelveknél és a reáliáknál (számtan, fizika, kémia, természetrajz) mindenki számára kézenfekvő. A klasszikus nyelveket illetőleg azonban gyakran hallunk aggodalmakat: Mi szüksége van a XX. század gyakorlati beállítottságú emberének a görög—latin kultúrának nyelvi megértésen alapuló ismeretére? Miben tud az antik művelődés eszmei tartalma feleletet adni az elmechanizált és agyonorganizált modern ember politikai, szociális vagy etikai problémáira.

A klasszikus és modern műveltség szerves összefüggésére már számos kiváló tudósunk rámutatott. Felhívták a figyelmet arra is, hogy az ókori nagy gondolkozók (Sokrates, Plato, Aristoteles, Sophokles, Tacitus, Seneca) a szellemi élet minden területen éreztették inspiráló, irányító hatásukat.

Ennek az életközelségi elvnek, vagyis az ó- és ujkori műveltség belső összefüggésének beszédes megnyilvánulását tapasztalhattuk a történelem folyamán a németiségnek a klasszikus kultúra felé való odafordulásában. Ez volt a reneszánsz, majd néhány századdal később Goethe és Humboldt humanizmusa. Mindkét ókori orientáció nagy jelentőségű volt a germán kultúra fejlődésében. Új szempontokat hozott a „Sturm und Drang“ forrongásába és bizonyos jólékony internacionális átértékelést hajtott végre az erősen nacionalista német irodalom etikai és esztétikai vonatkozásaiban. Mindkét szellemi mozgalomnak célkitűzése azonban megmaradt a tudományos tárgyilagosság és a józan kultúrpolitikának jólbevált és a történeti fejlődés által szentesített határai közt. Törekedett ugyan arra, hogy pl. az ókori történelmet szerves kapcsolatba hozza a germánóság őstörténetével.¹⁾ Érezhető volt az irodalomban is a klasszikus hatás: Goethe, Schiller drámáiban és balladáiban, Herder történetfilozófiai elmélkedéseiben, Lessing irodalomtörténeti megállapításaiban. Így Hellas és Róma öröksége újra jogaiba lépett.

A német példa tehát igazolja, hogy a humanizmus ma sem valami sztatikus energiatömeg, hanem aktív jellegű hatóerő. A humanizmus másik tartalmi meghatározóját, vagyis a szellemi egyetemességre és kulturális totalitásra törekvő irányzatot azonban a jelenlegi német tudománypolitika vezetői új megvilágításban értelmezik. Goetheék és Humboldték

¹⁾ V. ö. Norden: Die germanische Urgeschichte in Tacitus Germanien.